

ПРОВЕДЕННЯ ЕКСПЕРТИЗИ В КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ: ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ

CONDUCTING EXAMINATION IN CRIMINAL PROCEEDINGS: PROBLEM ASPECTS

Максимів Л.В.,

*кандидат юридичних наук,
старший викладач кафедри кримінально-правових дисциплін
та оперативно-розшукової діяльності
Прикарпатського факультету (м. Івано-Франківськ)
Національної академії внутрішніх справ*

Ісакова В.Р.,

*курсант 303 навчальної групи
Прикарпатського факультету (м. Івано-Франківськ)
Національної академії внутрішніх справ*

Учинення протиправних дій ще здавна зумовило потребу в уведенні спеціальних правил і методів щодо розкриття й розслідування злочинів. Протягом тривалого періоду Інститут призначення та проведення судової експертизи розвивався й упроваджував щось нове. Значний внесок у розвиток цього інституту здійснив науково-технічний прогрес. Однак наука про судову експертизу досі залишає для вчених безліч невирішених питань, що часто постають у центрі дискусій, зокрема, деякі з них стали об'єктом нашого дослідження.

У статті досліджено проблемні питання, пов'язані з призначенням та проведенням експертизи в кримінальному провадженні, зокрема у випадках її обов'язкового призначення та проведення. У ході дослідження проаналізовано законодавство, що регламентує дане питання та подано пропозиції щодо його вдосконалення, зокрема щодо розгляду питання про внесення змін до ст. 242 Кримінального процесуального кодексу України (далі – КПК України) та надання можливості слідчим самостійно приймати рішення щодо призначення експертизи у випадках, передбачених ч. 2 ст. 242 КПК України, а також прибрати один із пунктів, передбачених зазначеною статтею. Окрім цього, ми вважаємо доцільним скористатись міжнародним досвідом та ввести в дію Інститут приватної експертизи в Україні. Основні ідеї й висновки статті роз'яснюють історичні аспекти застосування спеціальних знань під час розслідування протиправних діянь та виникнення самої судової експертизи, поняття та значення судової експертизи в кримінальному провадженні, окреслюють виявлені проблеми, пов'язані з порядком призначення та проведення експертизи, із можливими шляхами їх вирішення, а також слугують теоретичною базою для подальшого вивчення цієї теми.

Практичне значення проведеного дослідження полягає в тому, що отримані результати дозволять слідчим у певних випадках здійснювати досудове розслідування протягом менш коротких термінів, наприклад, зникне необхідність даремно здійснювати експертизу у випадку, передбаченому п. 5 ч. 2 ст. 242 КПК України. Запровадження Інституту приватної експертизи в Україні дозволить забезпечити принцип рівності сторін у кримінальному провадженні.

Ключові слова: досудове розслідування, спеціальні знання, Інститут приватної експертизи, висновок експерта, випадки обов'язкового призначення експертизи.

The commission of illegal actions has long since determined the need for the introduction of special rules and methods for the disclosure and investigation of crimes. For a long period, the institution of appointment and conducting forensic examinations developed and introduced something new. Significant contribution to the development of this institute has made scientific and technological progress.

However, the science of forensic expertise still leaves a lot of unresolved issues for scientists, which often arise in the discussions of many of them, in particular, some of them have become the subject of our study.

In this article the problem issues related to the appointment and conducting of expert examination in criminal proceedings, including in cases of their mandatory appointment and conduct, were investigated. The study analyzed the legislation regulating this issue and proposes its improvement, in particular, regarding the consideration of the issue of amending the Article 242 of the Criminal Procedural Code of Ukraine and allowing the investigator to independently make decisions on the appointment of an expert examination in cases provided for in part two of the article 242 of the CPC of Ukraine, as well as delete one of the items stipulated by this article. In addition, we consider it expedient to take advantage of international experience and put in place an institute of private expertise in Ukraine. The main ideas and conclusions of the article explain the historical aspects of the application of special knowledge in the investigation of unlawful acts and the appearance of the forensic examination itself, the concept and meaning of forensic examination in criminal proceedings, outlining the identification of problems associated with the procedure for its appointment and conduct with possible ways for their solutions, and also serve as a theoretical basis for further study of this topic.

The practical significance of the conducted research is that the results will allow the investigator in certain cases to conduct pre-trial investigation in less short terms, in particular, the need to in vain carry out an examination in the case provided for in paragraph 5 of part two of Article 242 of the Criminal Procedure Code of Ukraine will not be lost. The introduction of the Institute of Private Investigation in Ukraine will ensure the principle of equality of parties in criminal proceedings.

Key words: pre-trial investigation; expertise; institute of private expertise; expert's conclusion; cases of compulsory appointment of expertise.

Постановка проблеми. У період реформування національного законодавства України, після прийняття нового Кримінального процесуального кодексу України значно змінився порядок здійснення всього кримінального провадження. У зв'язку з цим суттєвих змін зазнали більшість уже дієвих процесуальних інститутів. До того ж з'явилося досить багато нових, що потребують глибокого наукового вивчення та аналізу. До тих, що зазнали значних змін, слід також віднести Інститут призначення та проведення експертизи в кримінальному провадженні, що є важливою процесуальною формою використання спеціальних знань у кримінальному судочинстві. За допомогою такої експертизи

органи досудового розслідування й суду встановлюють фактичні дані, які неможливо встановити іншим шляхом та які мають істотне значення в кримінальному провадженні.

Завдяки своїй пізнавальній можливості судової експертизи також можна назвати найбільш кваліфікованою формою використання спеціальних знань у кримінальному судочинстві. Однак залишається й багато прогалин у законодавстві, що регламентують порядок призначення та проведення експертизи в кримінальному провадженні.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. В основу пропонуваного дослідження покладено праці таких науковців:

В.В. Арешонкова, А.П. Черненко, А.Б. Антоноука, М.Г. Щербаківського, В.В. Курдюкова, О.В. Кравчук, А.П. Чередніченка, С.В. Євдокіменко, А.М. Лазебного, П.Д. Біленчука, О.В. Калиновського, Ю.О. Кривченка та інших.

Метою статті є дослідження проблемних питань, пов'язаних із призначенням та проведенням експертизи в кримінальному провадженні.

Виклад основного матеріалу дослідження. Учинення протиправних дій ще з давніх часів зумовило потребу у використанні спеціальних знань. Адже ще тоді для розслідування злочинів та встановлення особи правопорушника застосовували певний арсенал криміналістичних та інших спеціальних знань, що згодом стали називати експертизою та експертними дослідженнями.

Поштовхом до виникнення криміналістичної науки стала поява в Німеччині, Франції, Англії, США та інших країнах нового для того часу феномену – організованої злочинності. З етнічною організованою злочинністю вперше зіштовхнулися в США, коли в XX ст. туди емігрувала велика кількість італійців. Італійська мафія “cosanostra” в США змогла витиснути місцеві злочинні угруповання і, набравши сили, встановила контроль над незаконним бізнесом по всій країні й навіть почала впливати на органи державної влади [1, с. 28–29].

Озброївшись новітніми засобами зв'язку та транспорту, вона використовувала все більш витончені й наукомісткі методи вчинення та приховування злочинів. Ця нова хвиля злочинності, перед якою виявилось безсилим правосуддя, полонила не тільки Росію, до якої тоді належала Україна, але й всю Європу та Америку. Це викликало в людей страх та паніку, а також призвело до більшого зосередження уваги на каральних органах із боку народу, який сподівався побачити в них захист. Натомість правоохоронні органи не були готовими до такого та не могли протистояти новому «професійному» виду злочинності.

Окрім цього, активного й системного використання криміналістичні засоби, прийоми та методи набувають із середини – кінця XIX ст. у зв'язку з тим, що саме в цей період відбувається інтеграція криміналістичних знань і виникає нова наука – криміналістика, предметом якої виступають закономірності, що характеризують утворення, виявлення, оцінку юридично значущих фактів, які досліджуються загальнофілософськими, загальнонауковими, конкретно науковими й спеціальними засобами та методами в процесі пізнання та доказування й використовуються в окремих видах судочинства з метою забезпечення верховенства права, законності та справедливості [2, с. 111].

Весь час цей інститут розвивався й упродовжував щось нове. Значний внесок у його розвиток вніс науково-технічний прогрес. Широке впровадження нових досягнень науки і техніки в експертній діяльності допомогло досягти значного розвитку та успіху, формуючи теперішнє законодавство, яке порівняно з минулим більше відповідає потребам суспільства, є доцільнішим та ефективнішим.

За роки незалежності України судова експертиза стала одним із основних засобів і способів захисту прав та законних інтересів громадян у зв'язку з тим, що розкриття окремих злочинів взагалі неможливе без проведення експертних досліджень. А їх результати віддавна використовують як засіб доказування в кримінальному провадженні.

Тож судова експертиза – це дослідження об'єктів, явищ і процесів на основі спеціальних знань у галузі науки, техніки, мистецтва, ремесла тощо з метою надання висновку з питань, що є або буде предметом судового розгляду [3, с. 1].

До спеціальних знань відносять будь-які знання та вміння об'єктивного характеру, отримані внаслідок вищої професійної підготовки, наукової діяльності, досвіду практичної роботи, що відповідають сучасному науковому й практичному рівню.

Відповідно до ст. 242 КПК експертиза проводиться експертною установою, експертом або експертами за дорученням слідчого судді чи суду, наданим за клопотанням сторони кримінального провадження, якщо для з'ясування обставин, що мають значення для кримінального провадження, необхідні спеціальні знання. Фактичною підставою для призначення експертизи є потреба в наукових, технічних або інших спеціальних знаннях, які потрібні для вирішення певних питань у кримінальному провадженні [4, с. 41]. Слідчий суддя самостійно визначає експерта, якого необхідно залучити, або експертну установу, якій необхідно доручити проведення експертизи.

Слід зазначити також, що кожна ситуація, кожне кримінальне провадження є індивідуальним, і в кожному з них призначаються різні види експертиз у різних сферах наукової діяльності. Деякі з них, які мають значення для розслідування кримінальних проваджень, потребують проведення декількох різних експертиз або тієї ж самої повторно в разі з'ясування нових обставин. Деякі провадження взагалі не потребують проведення експертиз. Тобто до кожного провадження необхідний індивідуальний підхід залежно від його суті та вже з'ясованих обставин.

Крім цього, законодавець увів категорію обов'язкових експертиз, без одержання результатів яких у певних випадках будь-яке кримінальне провадження як пізнавально-доказовий процес не може вважатися завершеним і позбавляє можливості прийняття підсумкового юридичного рішення [5, с. 149–150]. Вичерпний перелік випадків призначення таких експертиз передбачено ч. 2 ст. 242 чинного Кримінального процесуального кодексу України. До того ж його розширюють постанови Пленумів Верховного Суду України.

Так, до випадків обов'язкового призначення експертизи належать такі: 1) установлення причин смерті; 2) установлення тяжкості та характеру тілесних ушкоджень; 3) визначення психічного стану підозрюваного за наявності відомостей, які викликають сумнів щодо його осудності, обмеженої осудності; 4) установлення віку особи, якщо це необхідно для вирішення питання щодо можливості притягнення її до кримінальної відповідальності, а іншим способом неможливо отримати ці відомості; 5) установлення статевої зрілості потерпілої особи в кримінальних провадженнях щодо злочинів, передбачених ст. 155 Кримінального кодексу України; 6) визначення розміру матеріальних збитків, шкоди немайнового характеру, шкоди довіллі, заподіяної кримінальним правопорушенням [6].

Законом України «Про внесення змін до Кримінального кодексу України щодо захисту дітей від сексуальних зловживань та сексуальної експлуатації» від 14 березня 2018 р. № 2334-VIII до ст. 155 Кримінального кодексу України внесено зміни, що передбачають кримінальну відповідальність за статеві зносини з особою, яка не досягла шістнадцятирічного віку, замінивши даною диспозицією посилання на відповідальність за статеві зносини з особою, яка не досягла статевої зрілості. У зв'язку з цим ми вважаємо за доцільне виключити пункт 5, а саме призначення обов'язкової експертизи для встановлення статевої зрілості потерпілої особи в кримінальних провадженнях щодо злочинів, передбачених ст. 155 Кримінального кодексу України з ч. 2 ст. 242 Кримінального процесуального кодексу України [7].

У ч. 1 ст. 242 КПК України зазначено, що експерт у кримінальному провадженні залучається лише за наявності підстав для проведення експертизи за дорученням слідчого судді чи суду, наданим за клопотанням сторони кримінального провадження, чим забезпечується принцип змагальності в досудовому розслідуванні. Залежно від наявності підстав, слідчий суддя на свій розсуд, виходячи з конкретних обставин справи і тих питань, на які має

відповісти тільки фахівець із певної галузі знань, визнає, чи потрібно до кримінального провадження залучати експерта та проводити експертизу, яку саме та які питання варто поставити перед експертом для досягнення результатів у розслідуванні кримінального провадження. Однак в обов'язкових випадках призначення експертизи, передбачених ч. 2 ст. 242 КПК України, у слідчого судді не залишається іншого варіанту, ніж ухвалити рішення щодо призначення експертизи.

У зв'язку з цим виникає питання: «Чому слідчий сам не може прийняти рішення щодо проведення експертизи, хоча б у випадках обов'язкового призначення експертизи? Навіщо витрачати зайвий час на те, щоб слідчий суддя дав дозвіл на призначення експертизи, на яку його зобов'язує дати дозвіл КПК України і яку він сам не має права не призначити?» Ми вважаємо за доцільне передбачити в КПК України можливість слідчого самостійно приймати рішення щодо призначення експертизи в обов'язкових випадках їх проведення.

Підсумувавши вищезазначене, пропонуємо викласти ч. 2 ст. 242 КПК України в такій редакції:

«Слідчий або прокурор зобов'язані самостійно призначити експертизу щодо:

- 1) установлення причин смерті;
- 2) установлення тяжкості та характеру тілесних ушкоджень;
- 3) визначення психічного стану підозрюваного за наявності відомостей, які викликають сумнів щодо його осудності, обмеженої осудності;
- 4) установлення віку особи, якщо це необхідно для вирішення питання щодо можливості притягнення її до кримінальної відповідальності, а іншим способом неможливо отримати ці відомості;
- 5) визначення розміру матеріальних збитків, шкоди немайнового характеру, шкоди довкіллю, заподіяної кримінальним правопорушенням».

Так, отримані результати дозволять слідчим в окремих випадках здійснювати досудове розслідування за менш короткий термін завдяки можливості самостійно призначити експертизу у випадках, передбачених ст. 242 КПК України, зокрема не буде необхідності даремно здійснювати експертизу у випадку, передбаченому п. 5 ч. 2 цієї статті, що нагомість дозволить пришвидшити здійснення досудового розслідування.

Ще одним питанням, пов'язаним із призначенням та проведенням експертизи, що заслуговує на увагу науковців, є монополія держави на проведення експертизи в кримінальному провадженні, тобто надане державою повноваження здійснювати судово-експертну діяльність, пов'язану з проведенням криміналістичних, судово-медичних і судово-психіатричних експертиз виключно державним спеціалізованим установам.

У світі відслідковується тенденція до реалізації принципів забезпечення незалежності експерта, виключної орієнтації на наявність у нього спеціальних знань, необхідних для вирішення завдань правосуддя, забезпечення принципу змагальності експертів, залучених різними сторонами процесу, та забезпечення інших принципів, які мають вирішальне значення для забезпечення судовості дійсно незалежною, об'єктивною та кваліфікованою експертизою. Досягається це завдяки введенню в дію Інституту приватної експертизи, що забезпечує дотримання принципу змагальності сторін у кримінальному провадженні та надає право призначати експертизу не тільки суддям, а й самим учасникам.

У багатьох європейських країнах, таких як Латвія, Норвегія, Фінляндія, Данія, Ісландія та деяких інших уже діє Інститут приватної експертизи. Це сучасний інститут експертного дослідження, ефективно впроваджений у розвинених країнах. Варто зазначити, що установа, яка надає послуги приватної експертизи в цих країнах, є сертифікованою. Установа, яка хоче здобути статус приватної експертної установи в цих країнах, повинна переконати сертифікаційний орган у своїй неупередженості, компетентності, та зацікавленості в об'єктивності. До таких експертних установ за кордоном входять науковці та досвідчені судові експерти [8, с. 89]. Основною умовою до таких установ повинна бути неупередженість та обґрунтованість їхніх рішень, заснованих на підставах реальної дійсності.

Використання досвіду судово-експертної діяльності іноземних держав, зокрема щодо запровадження Інституту приватної експертизи, сприятиме вдосконаленню національного законодавства щодо порядку призначення та проведення експертизи, використання її результатів у кримінальному провадженні, виробленню єдиної системи наукових рекомендацій, пов'язаних із здійсненням експертних досліджень у різних сферах та удосконаленню експертної діяльності загалом. Окрім цього, приватна експертиза стала б однією з гарантій забезпечення законних прав і свобод громадян та інтересів суспільства, змагальності сторін під час досудового розслідування та дозволить суттєво зменшити бюджетні витрати на утримання державних експертних установ, а також забезпечити можливість отримання результатів експертизи протягом коротших термінів.

Висновки. Отже, сьогодні Інститут призначення та проведення експертизи значно підвищив свій рівень розвитку та вдосконалився порівняно з минулим, однак залишилось чимало проблемних питань, які потребують швидкого вирішення, що в подальшому дозволило б підвищити ефективність роботи слідчого, зокрема здійснювати досудове розслідування в кримінальних провадженнях окремих категорій протягом коротших термінів. Із цією метою пропонуємо викласти ч. 2 ст. 242 КПК України в такій редакції:

«Слідчий або прокурор зобов'язані самостійно призначити експертизу щодо:

- 1) установлення причин смерті;
- 2) установлення тяжкості та характеру тілесних ушкоджень;
- 3) визначення психічного стану підозрюваного за наявності відомостей, які викликають сумнів щодо його осудності, обмеженої осудності;
- 4) установлення віку особи, якщо це необхідно для вирішення питання про можливість притягнення її до кримінальної відповідальності, а іншим способом неможливо отримати ці відомості;
- 5) визначення розміру матеріальних збитків, шкоди немайнового характеру, шкоди довкіллю, заподіяної кримінальним правопорушенням».

Крім цього, введення в дію Інституту приватної експертизи в Україні стало б однією з гарантій забезпечення законних прав і свобод громадян та інтересів суспільства, змагальності сторін під час досудового розслідування, а також дозволило б забезпечити можливість отримання результатів експертизи протягом коротших термінів та суттєво зменшити бюджетні витрати на утримання державних експертних установ.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Калиновський О.В., Ремський В.В. Етнічна організована злочинність: історія та сучасність. *Боротьба з організованою злочинністю і корупцією (теорія і практика)*. 2010. Вип. 23. С. 28–36. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/boz_2010_23_3.
2. Арешонков В.В. Проблеми призначення та проведення комплексних експертиз під час досудового розслідування та судового розгляду кримінальних проваджень. *Юридична психологія*. 2015. № 1. С. 90–100. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/urpp_2015_1_11.
3. Закон України «Про судову експертизу» від 25 лютого 1994 р. № 4038-XII. *Відомості Верховної Ради України*. 1994. № 28. Ст. 232.

4. Кравчук О.В., Циганюк Ю.В. Порядок призначення судових експертиз у сфері інтелектуальної власності за новим Кримінальним процесуальним кодексом України. *Криміналістичний вісник*. 2013. № 2. С. 34–45. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/krvis_2013_2_7.
5. Щербаківський М. Г. Обов'язкове призначення судових експертиз у кримінальному провадженні. *Теорія та практика судової експертизи і криміналістики*. 2016. Вип. 16. С. 148–157. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Трsek_2016_16_22.
6. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13 квітня 2012 р. № 4651-VI. *Верховна Рада України*. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>.
7. Закон України «Про внесення змін до Кримінального кодексу України щодо захисту дітей від сексуальних зловживань та сексуальної експлуатації» від 14 березня 2018 р. № 2334-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2334-19>.
8. Лазебний А.М. Міжнародний досвід використання спеціальних знань під час розслідування кримінальних правопорушень проти громадського порядку. *Міжнародний юридичний вісник: збірник наукових праць Національного університету державної податкової служби України*. 2016. Вип. 1. С. 85–90. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/muvnudp_2016_1_16.

УДК 343.13(477)

ІНСТИТУТ ЗАОЧНОГО КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ В КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ РОСІЙСЬКОЇ ІМПЕРІЇ (1864–1917)

INSTITUTE OF CRIMINAL PROCEEDING IN ABSENTIA IN THE CRIMINAL PROCEEDINGS OF THE RUSSIAN EMPIRE (1864–1917)

Маленко О.В.,

аспірант кафедри кримінального процесу та криміналістики
Академії адвокатури України

Наукова стаття присвячена проблематиці історичного розвитку кримінального процесуального інституту заочного провадження на території сучасних українських земель, які входили до складу Російської імперії у період після проведення судової реформи 1864 р. і до жовтневої революції 1917 р. Актуальність обраної тематики дослідження зумовлена закріпленням у чинному Кримінальному процесуальному кодексі України інститутів спеціального досудового розслідування та спеціального судового провадження, що викликає потребу у вивченні історичних передумов його виникнення, розвитку та занепаду на різних етапах формування нашої держави.

У статті проаналізовані норми Статуту кримінального судочинства 1864 р., які присвячені питанням здійснення заочного кримінального провадження, а також всі наступні відповідні зміни у кримінальному процесі Російської імперії до 1917 р. Зроблено висновок, що саме з моменту прийняття Статуту кримінального судочинства 1864 р. інститут заочного кримінального провадження набув нормативно-закріплення в кримінальному процесуальному законі та широкого розвитку в правозастосовній практиці, що зазначено як позитивна тенденція, оскільки усувалася значна частина прогалин у кримінальному переслідуванні окремої категорії осіб, які ухилялися від притягнення до кримінальної відповідальності.

Наголошено на тому, що після 1864 р. поступово відбувалося розширення сфери застосування досліджуваного кримінального процесуального інституту з огляду на різні об'єктивні та суб'єктивні чинники. Окрім того, акцентовано на проблемних питаннях у правовому регулюванні здійснення заочного кримінального провадження за Статутом кримінального судочинства 1864 р., значна частина яких так і не була вирішена законодавцем того часу. Наведене зберігає свою актуальність і в умовах сьогодення, адже положення Кримінального процесуального кодексу України в частині здійснення заочного кримінального провадження мають істотні недоліки, які мали бути вирішені, в тому числі й з урахуванням досвіду кримінального процесу Російської імперії в досліджуваний період часу.

Ключові слова: кримінальний процес, заочне кримінальне провадження, Статут кримінального судочинства 1864 р., заочний вирок, обов'язкова присутність обвинуваченого.

The scientific article is devoted to the problems of the historical development of the criminal procedural institute of proceedings in absentia in the territory of modern Ukrainian lands that were part of the Russian Empire in the period after the judicial reform of 1864 and the October Revolution of 1917. The urgency of the chosen topic of the study is due to the establishment in the current Criminal Procedural Code of Ukraine of institutions of special pre-trial investigation and special trial proceedings, which calls for the study of historical preconditions for its occurrence, development, and decline at different stages of the formation of our state.

The article analyzes the norms of the Statute of the Criminal Procedure, 1864, which deal with the issues of the implementation of criminal proceedings in absentia is, as well as all subsequent changes in the criminal process of the Russian Empire until 1917. It is concluded that since the adoption of the Statute of Criminal Procedure, 1864, the institution of criminal proceedings in absentia has become normative in the criminal procedural law and broad development in the practice of law enforcement, which has been marked as a positive trend, since a significant part of the gaps in the criminal prosecution of a separate category of persons has been eliminated, which avoided bringing to criminal responsibility.

It was emphasized that after 1864 the scope of application of the investigated criminal procedural institute gradually expanded due to various objective and subjective factors. In addition, attention was focused on problematic issues in the legal regulation of the implementation of criminal proceedings in absentia under the Statute of the Criminal Procedure, 1864, a significant part of which had not yet been resolved by the legislator of that time. The above is still relevant in the current situation since the provisions of the Criminal Procedural Code of Ukraine regarding the implementation of criminal proceedings in absentia have significant disadvantages to be solved, including taking into account the experience of the criminal process of the Russian Empire during the investigated period.

Key words: criminal process, criminal proceedings in absentia, the Statute of the Criminal Procedure, 1864, judgment in absentia, the compulsory appearance of the accused.

Запровадження в чинне кримінальне процесуальне законодавство України правових інститутів спеціального досудового розслідування та спеціального судового провадження істотним чином актуалізувало питання доцільності застосування заочної кримінальної процесуальної форми, її особливостей, позитивних та негативних

характеристик та інше, що зумовлює потребу ретельного дослідження ретроспективного розвитку відповідної форми кримінального судочинства на вітчизняних теренах під час різних етапів формування української держави та її законодавства. Особливу увагу доцільно звернути на період перебування значної частини сучасних українських